

Czarne Urwisko w Lutyni

Lokalizacja:

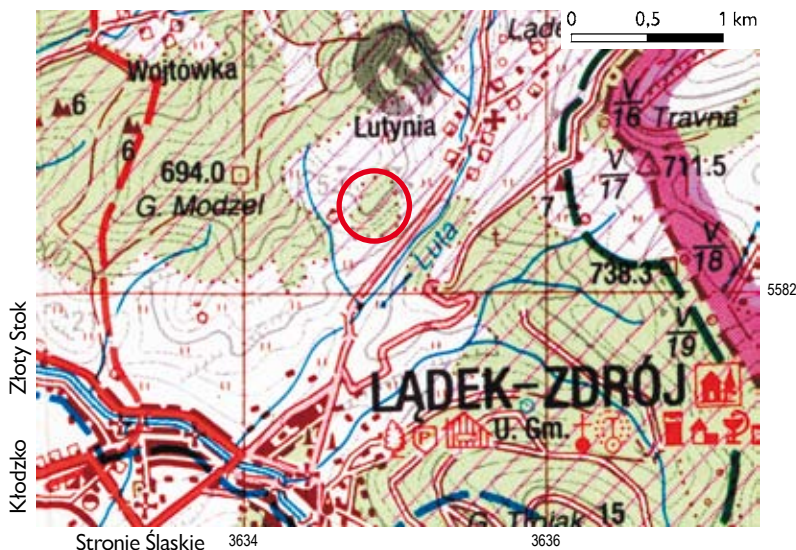
województwo dolnośląskie
powiat kłodzki
gmina Łądek Zdrój
miejscowość Lutynia

Rejon geograficzny:

Sudety z Przedgórzem Sudeckim
Sudety Wschodnie
Góry Złote

Jednostka geologiczna:

Sudety Środkowe
krystalinik Łądko-Śnieżnika
synklinorium Łądko

„Czarne Urwisko” jest wyrobiskiem starego, nieczynnego od dawna kamieniołomu bazaltów. Położone jest w Górach Złotych, w północnej części Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego. Znajduje się pomiędzy Ułężem a Lutynią w pobliżu Drogi Granicznej, lokalnej szosy łączącej Lutynię z położonym w odległości około 1,5 km Łądkiem Zdrój. Stroma i urozmaicona ściana skalna o wysokości dochodzącej do 70 m wciną się we wschodnie zbocze góry Strzybnik (720 m n.p.m.) w widłach Lutego Potoku i Obszarniczki. Dostęp do dolnej części urwiska utrudnia blokowisko skalne i porastający je kilkudziesięcioletni las mieszany, ograniczający znacznie widoczność i nadający obszarowi charakter skalnego uroczyska. W odsoniętej i pozbawionej roślinności części górnej widoczny jest w skałach dość regularnie wykształcony i charakterystyczny dla skał wulkanicznych termiczny cios słupowy. Spękania wyznaczające sześć-, pięć- i czteroboczne pionowe słupy są efektem rozrywających naprężeń pojawiających się w stygnącej, kurczącej się masie skały wulkanicznej. Podłoże wychodni bazaltów o ponad kilometrowej długości i 400 m szerokości stanowią prekambryjskie metamorficzne łupki łuszczynowe. Eksploatowane tu dawniej skały należą do tzw. dolnośląskiej bazaltoidowej formacji wulkanicznej. W ciemnej, prawie czarnej masie skał zwracają uwagę różnej wielkości skupienia i gniazda oliwkowozielonych kryształów oliwinu. Są to tzw. ksenolity, będące fragmentami dunitów (skała górnego płaszczka Ziemi) wyrwanymi z niego i wyniesionymi przez przemieszczającą się ku powierzchni magmę. Oprócz porwaków oliwinowych znaleźć można także fragmenty innych, głównie krystalicznych skał oraz drobne, czarne kryształy piroksenów i skupienia szkliwa wulkanicznego. W niewielkiej ilości występują także pęcherzykowate pustki dokumentujące proces odgazowania lawy wylewającej się na powierzchnię. W szczytowej krawędzi skarpy zlokalizowana jest platforma stanowiąca wyjątkowo atrakcyjny punkt widokowy. Umieszczona tu tablica informacyjna objaśnia

malowniczą panoramę masywu Śnieżnika Kłodzkiego i otoczenia doliny Białej Łądeckiej.

W okolicach Łądka Zdroju znane są jeszcze dwa wystąpienia podobnych skał bazaltowych. W pobliżu, po drugiej stronie doliny, skały te eksploatowane są w czynnym kamieniołomie na stoku Twierdzy, w rejonie, gdzie znajdują się resztki szwedzkich szańców z okresu Wojny Trzydziestoletniej. Drugi, nieczynny kamieniołom „Szary Kamień”, stanowiący obecnie strzelnicę sportową, znajduje się przy drodze z Łądka Zdroju do Złotego Stoku.

Bazaltowe skały rejonu Łądka Zdroju dostarczają niezwykle cennych informacji naukowych i stanowią ważne obiekty dydaktyczne. Tutejsze wystąpienia wulkanitów należą do ponad 300 stwierdzonych w obszarze rozciągającym się przez Dolny Śląsk po Górę Świętej Anny na Śląsku Opolskim. Jest to fragment środkowoeuropejskiej prowincji wulkanicznej o przeszło 700 km długości rozciągającej się od Gór Eifel aż po Bramę Morawską. W trzeciorzędzie, głównie w oligocenie i miocenie, w ciągu około 30 mln lat, zachodziły tu procesy wulkaniczne, podczas których ze strefy górnego płaszczka, z głębokości ocenianej nawet na 90 km, wynoszone były magmy zasadowe o urozmaiconym składzie, z których powstały różne odmiany skał bazaltoidowych, głównie tefryty i bazanity, rzadziej foidyty, bazalty i trachybazalty.

Wysoka ranga geoturystyczna „Czarnego Urwiska” wynika także z faktu występowania w sąsiedztwie innych cennych obiektów. Są to znajdujące się w Lutyni pozostałości po kopalni ołowiu i uranu oraz leżące około 1 km na północ, w dolinie Lutego Potoku, dwie grupy efektownych, wysokich do 30 m, skałek gnejsowych: Skalna Brama i Skalny Wąwóz. Obiekt udostępniają ścieżki dydaktyczne i trasa rowerowa. W pobliżu, przeciwległym zboczem doliny, wzdłuż Drogi Królewskiej przebiega żółty szlak turystyczny prowadzący z Łądka Zdroju do turystycznego przejścia granicznego Lutynia-Travná.

The Black Wall in Lutynia

The "Black Wall" is an old, inactive basalt quarry located in the Golden Mts., in the northern part of the Śnieżnik Landscape Park. Steep rock wall, up to 70 meters high, cuts into the eastern slope of the Strzybnik Mt. (720 meters a.s.l.), at the confluence of the Luty and the Obszarniczka streams.

In the upper, unvegetated part of the wall the regular, columnar, thermal joint can be observed. The hexagonal, pentagonal and quadrilateral, vertical columns are the effects of stress field appearing within the cooling lava.

The basalt exposure is over 1 kilometer long and 400 meters wide. In the basement the Precambrian mica schists are present. Basalts are dark, almost black with aggregates and nests of olive-green olivine crystals of various size. At the top of the scarp a lookout platform was constructed from which the visitors can appreciate a remarkable panorama.

Basalts from the Łądek Zdrój area belong to the Lower

Silesian basaltoid formation, which includes over 300 sites scattered over the Lower Silesia up to the St. Anna Hill in the Opole Silesia. The Lower Silesian basaltoids are a part of the Central-European volcanic province which extends along over 700 kilometers, from the Eifel Mts. to the Morava Gate. In this area volcanic processes have been taking place during 30 Ma, in the Oligocene and the Miocene. The basic magma source was located in the upper mantle, some 90 kilometers below surface. Ascending magma gave rise to a variety of basaltoids: tephrites and basanites with less common foidites, basalts and trachybasalts. Top geotouristic rank of this site results also from the presence of other valuable objects in the vicinity: relics of lead and uranium mine in Lutynia, and two groups of 30-meters-high, gneiss rocks (Rock Gate and Rok Gorge) located about 1 kilometer north, in the Luty Stream valley.

Wybrana literatura: 19, 87, 112, 181, 450

Autorzy karty stanowiska dokumentacyjnego i fotografii:
T. Bartuś, W. Mastej (2005)